

بررسی پایداری اجتماعی و زیست محیطی حمل و نقل شهری (نمونه موردی: شهر ساری)

معصومه امیری بشلی^{۱*}، عقیل محمودی سفید کوهی^۲، سید حسن رسولی^۳

۱- دانشجوی دکتری، جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ایران

Masamiri@yahoo.com

۲- کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، ایران

Aqilmahmoodi@yahoo.com

۳- کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، ایران

Hasanrasoli.63@Gmail.com

چکیده:

حمل و نقل و مؤلفه های تأثیرگذار بر آن همانند بسیاری دیگر از حوزه های زندگی انسان ها در طول زمان از روند شتاب آلود تحولات در امان نبوده اند و در گذر سال ها دچار تغییرات بسیاری شده اند، به گونه ای که امروزه حمل و نقل، فارغ از ارزشها و تأثیرات همیشگی خود، به یکی از مهم ترین دغدغه های ساکنان شهرها و پیچیده ترین مسایل مدیریت کلان آنها تبدیل شده است و تصور زندگی در شهرها بدون آن تقریباً دور از ذهن است. در عصر حاضر، حمل و نقل به عنوان یکی از مؤلفه های بسیار تأثیرگذار تمامی زوایای زندگی شهری را در بر گرفته است، به عنوان یکی از ابزارهای بسیار مهم توسعه نقش و جایگاه خاصی یافته است، با کارایی مدیریت شهری و رشد اقتصاد شهرها عجین شده است و با ناکارآمدی آن بسیاری از ارکان مدیریت و فعالیت های شهری با مشکل مواجه می شوند. این پژوهش بنا به ماهیت موضوع و اهداف که برای آن پیش بینی شده است از نوع توصیفی - تحلیلی و در زمره تحقیقات کاربردی است. نتایج پژوهش نشان میدهد که از دیدگاه کارشناسان بسترسازی شرایط پایداری در حمل و نقل شهری ساری با تمرکز و برنامه ریزی بر روی شاخص ها و متغیرهای یاد شده بهتر می تواند تحقق یابد. در حقیقت نقاط ضعف اصلی حمل و نقل شهری ساری از دیدگاه کارشناسان در راستای دستیابی به پایداری حمل و نقل شهری با توجه به نتایج پژوهش در قسمت شاخص پایداری اقتصادی و به صورت

جزیی تر در متغیرهایی که وزن های بیشتری را کسب کرده اند می باشد که برنامه ریزی ها و سیاستگذاری ها در وهله اول بایستی در این راستا تنظیم و تدوین گردند.

واژگان کلیدی: پایداری اجتماعی و زیست محیطی، حمل و نقل شهری، شهرسازی

مقدمه:

روند سریع توسعه شهرنشینی منجر به افزایش تقاضا برای زیرساختها نظیر تأمین آب آشامیدنی، شبکه برق و ایجاد امکانات حمل و نقل و گردیده است. عدم کفایت سیستم موجود یا مدیریت های موازی در بخش مدیریت ترافیک شهری موجب افزایش فاصله بین تقاضا و عرضه امکانات حمل و نقل گردیده است. ترافیک، افزایش قابل توجه زمان جابه جایی، افزایش تصادفات، آلودگی صدا و نزدیک شدن میزان آلودگی هوا به مرزهای تهدید سلامت انسانی از تبعات سیستم حمل و نقل ناپایدار در مناطق شهری می باشد. پایداری تنها با ایجاد تغییرات در طراحی، الگوهای استفاده و مدیریت وسایل نقلیه حاصل نمی شود بلکه با ید تغییراتی در نحوه تفکر نسبت به شناخت و ارزشیابی راهکارهای ممکن برای حل مشکلات حمل و نقل ایجاد گردد. یک سیستم حمل و نقل پایدار نیازمند فعالیتهایی بیش از کنترل آلودگی هوا، ترافیک یا کاهش مصرف سوخت است و بررسی ها نشان داده است که هیچ راه حل منفردی برای حل مشکلات پیچیده حمل و نقل وجود ندارد و رفع چنین مشکلی نیازمند یک سازوکار جامع، پویا و قابل اطمینان است. مدیریت پایدار حمل و نقل اثرات توسعه حمل و نقل را بر روی کارایی اقتصادی، موضوعات زیست محیطی، مصرف منابع، کاربری اراضی و عدالت اجتماعی مورد توجه قرار می دهد و به کاهش اثرات زیست محیطی، افزایش بازدهی سیستم حمل و نقل و بهبود وضعیت زندگی اجتماعی کمک می کند و هدف آن سیستم افزایش کارایی و جابه جایی کالاها، خدمات و افراد با حداقل مشکلات دسترسی است. که بدون سازماندهی مجدد استراتژیها، سیاستها و برنامه ها قابل دستیابی نخواهد بود واقعیت این است که وضعیت جابه جایی مردم در دنیای امروز نامطلوب است و بدون انجام اقدامات اصلاحی و پیشگیرانه بدون شک در آینده نزدیک تبدیل به یک بحران خواهد گردید لذا هم کشورهای توسعه یافته و هم در حال توسعه ناگزیر به حرکت بسوی مدیریت پایدار حمل و نقل هستند و برای حل معضلات عدیده ترافیکی در شهرها می بایست مبانی و اصول حمل و نقل پایدار را به عنوان مرکز ثقل برنامه های آتی حمل و نقل مد نظر قرار دهند. (Steg & Giford, 2005:59-60).

حمل و نقل شهری یکی از ارکان اصلی مبحث پایداری در روند توسعه به دلیل شرایط خاص موجود و چالش های ایجاد شده در ابعاد محیطی، اقتصادی و اجتماعی مربوط بدان تلقی می گردد. حمل و نقل با کلیه جنبه های زندگی در شهر ها در ارتباط می باشد. اوقات فراغت، آموزش، تجارت، صنعت و دیگر جنبه ها که همگی به نوعی برای پیوند با هم و ادامه چرخه زندگی در شهرها ناچار به داشتن شبکه حمل و نقل و سیستم پایداری برای آن می باشند. (امانیپور، نعمتی، علیزاده، ۱۳۹۲). داشتن رویکرد پایداری در این حوزه مستلزم داشتن تطابق میان فعالیت های انسانی با یک محیط زیست پذیر و مبری از آلاینده ها در کنار حمایت اجتماعی و اقتصادی در شهرها آن هم در بستر محیط آن، در حالت غیر حمل و نقل شهری نقش عمده ای را ایفا می کند. (litman, 2011). سیمای اصلی شبکه شهری ساری در وضع موجود تقریباً بیانگر یک سیستم شعاعی با بافت حلقوی ناقص است. در سیستم شعاعی گسترش شهر بصورت قطاع دایره می باشد. کاربریهای متمایز در شکل شعاعی خود از مرکز شهر آغاز و در طول راههای اصلی توسعه می یابد. در سیستم حلقوی مرکز شهر بعنوان قطب فعال بشمار رفته